

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

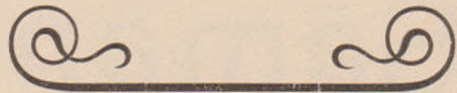
- ST. O. IOSIF. — Copil sărman (poezie).
OVID DENSUSIANU. — Cel «zece mi».
D. ANGHEL. — Răsbunarea bujorilor (poveste).
N. IORGA. — Teofil Frîncu.
MIHAIL PALEOLOGU. — Sonet.
GEORGE STOICA. — La fin (de la țară).
ANA MANU. — Alinare (poezie).
Dări de seamă :
I. SCURTU. — «Manoil» de Bolintineanu.
N. IORGA. — Din ale neamului nostru.
* * * Traduceri.
RED. — Cărți și reviste.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6. (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an || Numărul 20 bani

Volumele I și II

DIN

ANUL I (1902)

Se găsesc de vânzare la toate
librăriile.

PREȚUL 10 LEI

VASILE POP

DIN OGNA VIEȚII

— SCHITE —

Prețul 2 Lei

De vânzare la toate librăriile

POEZII

DE

MARIA CUNȚAN

1 Leu.

De vânzare la librăria Alcalay.

IL. CHENDI

PRELUDII

Articole și cercetări literare :

DOUĂ CATEGORII. — EMINESCU (material nou de studiu). — CREANGĂ ȘI EMINESCU. — SAMSON L. BODNĂRESCU. — TH. ȘERBĂNESCU. — ÎN CHESTIUNEA LIMBEI LITERARE. — MARIA CUNTANU ȘI MARIA CIOBAN. — IULIU C. SĂVESCU. — RADU D. ROSETTI. — GRIMM ÎN ROMÎNEȘTE. — TRADUCĂTORII LUI HEINE. — UN POET DECADENT. — GENIUL DIN CONSTANȚA. — FRUMOASA LORELEY. — POVEȘTILE ÎN VERSURI. — SEMNE BUNE.

Prețul 2 lei 50 b.

DE VINZARE LA TOATE LIBRĂRIILE

Sub tipar :

Visuri de noroc

POEZII

DE

ZAHARIA BÎRSAN

Traduceri din Verlaine

DE

D. Anghel și St. O. Josif

In Editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA“

A APĂRUT :

V. ALEXNADRI

VOL. II

TEATRU

OPERE COMPLETE

PREȚUL LEI 1.50

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

COPII SĂRMAN...

Din raiul mindrilor Bucegi
Ce te jelesc de ani întregi,
Ce dor atit de ne'nteles
Te-a îndemnat să vii la șes?
Credeaî că este la oraș
Norocul tău, biet păstoraș...

Ca un copil nepriceput,
Amar de tine, n'ai știut
Ce griji, ce patimi, ce nevoi
Ne bintue în veci pe noi —
O n'ai știut, biet păstoraș,
Ce tristă-î viața la oraș!

Și ne-ai venit așa curat
Ca gândul care te-a furat,
Și-atit de blind te-ai încrezut
În toate cite le-ai văzut —
Că nu știaî, biet păstoraș
Ce lume rea e la oraș!

La porți închise ai bătut,
Pe căi reșite te-ai pierdut,
Și steaua fără de noroc'
Te-a urmărit din loc în loc,
Străin de toți, biet păstoraș
În goana carbă din oraș....

Acum în darn plingî nopți întregi
De dorul mindrilor Bucegi;
Te-ai reîntoarce și-î tirziu,
Tot e 'ntuneric și pustiū...
Ce-ai căutat tu la oraș,
Sărmane păstoraș!..

ST. O. IOSIF.

CEI „ZECE MII“

— FRAGMENT DIN POVESTIREA UNEI ÎNTÎMPLĂRI CE SE POTRIVEȘTE
CU O ÎNTÎMPLARE DIN VECHIME —

«Nu e vre-un cuvînt sfînt, vre-un ideal de bine și de dreptate care i-a adunat în gloată îndrăzneată și i-a pornit spre pămîntul în care așteaptă să-și cînte imnul lor de învingere. E gîndul de răsplată în aur, de ridicare în ranguri, e dorul de pradă, setea de comori care-î călăuzesc în drumul lung pe care au plecat, luminat numai de steaua norocului. E o legiune lacomă și sgomotoasă de mercenari pe care visuri de cucerire o duc spre un nou Babilon.

«Expedițiunea lor — un fel de *Anabasă* — pare la început favorizată de zei; auguriile sînt bune. Curînd însă liniștea se turbură în rîndurile împeștrîtatei armate. Cîți-va nemulțumiți încep a murmura: plata e prea mică pentru ostenele lor; căpitanul caută să-î potolească cu fîgăduiala unei sporiri de bani; murmurile încetează cît-va timp și îndărătnicii se înduplecă să meargă mai departe. Auguriile se schimbă și ele: prevestiri rele încep să se arate pe cer; sufletele se întunecă; curajul slăbește; toți simt că o nenorocire se pregătește. Presimțirea lor se împlinște curînd. În zare, șiruri de dușmani se arată. Sînt mai mulți și par mai tari de cît ei. Lupta se incinge; ciocnirea taie drumul năvălitorilor; planurile lor de cucerire se zdrobesc de zidul ridicat în cale.

«Aî crede o a doua Cunaxa...

«Căpetenia lor cade pe cîmpul de luptă. Ingrijiți că pierd pe cel care le da plata, unii se sfătuesc să treacă în partea dușmanului, să-și ofere serviciile regelui învingător căruia i-ar putea fi folositori — în schimbul cîtor-va bucăți de argint — în luptele contra răzvrătiților din stăpînirea lui. Alții mai curajoși, stăruiesc să nu se plece, să aleagă noi conducători și să aștepte că poate norocul se va întoarce de partea lor. Comanda e dată la cîți-va «fii ai Beoției» care primesc mindri să ia în mină soarta celor rămași din «zece mii». Dar ochiul dușmanului îi urmărește, o cursă li se întinde și cad prinși în minile lui.

«Desnădăjduiți, mercenarii nu mai văd dinaintea lor de cît retragerea. E drumul greu al osîndeii tuturor trufașilor, o retragere amară prin locuri necunoscute și sălbatice, prin țări care amintesc pămîntul Moșinecilor «celor fără rușine» din vechime și al altor neamuri asiatice

cu obiceiuri barbare. Lunii întregi rătăcesc prin pustiuri și munți acești nenorociți învinși în goana de cucerire a norocului, duși de astă dată numai de gândul să se întoarcă mai curînd în țara lor... Fețele lor posomorite se luminează într'o zi. Marea — semnul că se apropie de unde plecase — li se arată din creștetul unui munte. Strigăte de bucurie răsună în rîndurile lor : *Marca, marea!*

«Se cred scăpați, dar...»

.

De aici, întîmplarea pare că se deosebește de ceea-ce se spune despre sfîrșitul unei expedițiuni cam de același fel pusă la cale, acum vre-o două-zeci și cinci de veacuri, de cîți-va îndrăzneți urmași ai lui Deucalion. Povestitorul de la care iaș aceste rînduri închee aici istorisirea adevărată a tristelor peripeții din «retragerea celor zece mii». Într'o notă la sfîrșit — e un istoric conștiincios care deosebește adevărul de probabilități și de vorbe auzite — ne spune că n'a putut afla sigur ce s'a întîmplat mai departe cu rămășițele vitezei armate. Unii zic că ajunși la mare s'ar fi suit în corăbii să treacă dincolo, dar că o furtună i-ar fi cufundat pe toți. Alții spun că vre-o cîți-va ar fi scăpat și ajunși într'o țară streină ar fi intrat, ca lefegii, în slujba unui nou stăpîn, după cum odinioară predecesorii lor în asemenea eroică retragere s'aș dus să se războească pentru arginții lui Seuthes și Thibron. Povestitorul mai adaugă : «Nu știu care versiune e mai adevărată ; un lucru însă se știe : din «cei zece mii» nici unul nu s'a mai văzut la căminul lui, și ar fi fost greu se se întoarcă după ce în mai multe rînduri luptase alături cu dușmanii de altă dată ai țării lor». Nota naratorului — pe care cred că-i păcat să n'o dau în întregime — se sfîrșește cu cite-va rînduri care descoper un lucru pe care uitase să-l spue în textul istorisirei : «Cei zece mii de mercenari erau, cum se întîmplă tot-deauna, o adunătură de oameni din toate părțile. Am văzut însă, cu părere de rău, că erau mulți și din țara mea. Și nu numai oameni de rînd ; am zărit printre ei capete care se înălțase altă dată de pe vre-o tribună și am auzit rostindu-se nume pe care le cetisem pe scoarțele vre-unei cărți. Am găsit și aici o asemănare mai mult cu ceea-ce se povestește despre «cei zece mii» din istoria veche, printre care se amintește și de un Proxen din Beoția care «din copilărie se gândia la lucruri mari, ceea-ce-l îndemnă să meargă la școala filosofică a lui Gorgias Leontinul ; după ce urmă lecțiunile lui, i se păru că, pentru ca să ajungă mai repede în planurile lui ambițioase de înălțare și îmbogățire, era mai cuminte să se lipească

pe lingă vre-un puternic, și ast-fel se întovărăși la expedițiunea lui Cyrus». Așa se repetă istoria de la un veac la altul...»

Regret că povestitorul n'a mers mai departe; sint lucruri care rămin poate uitate pentru tot-deauna din istoria «retragerei celor zece mii» — sau poate de la alții și cu vremea vom afla mai mult.

OVID DENSUSIANU.

RĂZBUNAREA BUJORILOR

(POVESTE)

I

La doi crini depărtare de-un lîrg, trăia odată
Un om uitat de zile și buș la Dumnezeu.
De cînd trăia el singur îi-ar fi răspuns cu greu,
Căci barba ca zăpada de albă-î era toată;
Și 'n lumea asta 'ntreagă, el altă bogăție
N'avea de cît o casă sărmană și-o grădină,
Dar o grădină-atîta de albă de lumină,
În cît n'ar fi schimbat'o nici pentru-o 'mpărăție !..

Cu porțile deschise spre soarele răsare,
Stă 'n veci ca o mînune ce n'ar avea stăpîni,
Din prag cărări frumoase ca 'n palma unei mîni
Se 'mpart, și nicăiera din verzile umbrare,
Nu cade-o foaie ruptă, nu zboar'un fulg de pană,
Să 'ntunece c'o pată nisipurile albe.
Pe gard zorele blînde se 'ntind și leagă salbe
Cu pala lăurușcă și frageda liană,
Jar din înalt de ramuri ca niște verzi perdele,
Șuvițele de ederi pînă 'n pămînt lăsate
Cîntau cum cînt'o harpă cu strune fermecate
Cînd vîntul către seară trecea pe lingă ele.

În săhăstria asta rămas singur pe lume,
Făr'un copil pe care să poată să-l iubească,
Să-l vadă ca un ramur cum prinde ca să crească,
Și care blînd să-l cheme cu dragoste pe nume
Cînd o purcede-aiurea dincolo de lumină, —
Ei toată bunătatea, plin de melancolie,
Pe flori și-a revărsat'o și ca'ntr'o săhăstrie
S'a 'nmormîntat de-atuncea cu florile 'n grădină.

Sfirșea cu gardul lumea, și dincolo de poartă,
 Cărarea pentru dînsul nu duce nicăiri,
 Ce-ar fi cătat el unde nu 's crini nici trandafiri ?
 El ce plîngea o soră în ori-ce floare moartă
 Și-o îngropa cu grije, — și doar avea destule,
 O'ntreaga 'mpărăție de roze și petunii,
 De nalbe ce dorm noaptea cînd cad razele lunii
 Și se trezesc spre ziuă privind la crini fudule,
 Grămezî de maci în care stă moartea pitulată,
 Bujori hrăniți cu sînge și însetați de viață,
 Jcî-colo strînsă 'n rînduri o armie drumeață
 De stînjinei ce-ai spune că merg ca să se bată,
 Și ce n'avea în straturî, ce flori n'avea pe ramuri
 În curcubeu sînt par'că altele fel de fețe
 Și 'n cărți stau scrise par'că?... hei, cine-ar sta să 'nvețe
 J-ar mai ajunge-o viață pentru altele neamuri ?

D. ANGHEL.

TEOFIL FRÎNCU

Se vestește «din Ardeal» moartea lui Teofil Frîncu. S'a spus de toți că răposatul, mort încă în toată puterea virstei, a fost ziarist și funcționar la Ministerul nostru de Instrucție. S'a uitat însă de unii titlul lui de căpetenie pentru recunoștința noastră, frumoasa-î carte despre Romîniî din munții apusenî, despre falnicii, cerbicoșii, neinduplecații Moți, în carî pare că trăește eroismul răbdător și îndărătnic al străbunilor Daci, frunțașii neamurilor dunărene, aceia cari fugiră de robie prin porțile largi ale morții. Frîncu își scrisese cartea împreună cu alt Moț, blindul și blondul Candrea, pe care o răceală-l doborî, în deplină tinereță, pe cînd căuta în străinătate, la Graz, odihna plăcută a vacanțelor: cetitorii își vor fi aducînd aminte de sirguința pioasă cu care prietenii săi au isbutit să-î ridice un modest monument în cimitirul depărtatului oraș unde l-a prins moartea. Cartea, ai cărei autori nu mai sînt astăzi nici unul în viață, e una din cele mai bune lucrări de etnografie ce avem pînă astăzi cu privire la poporul nostru, cu care ne fălim sau de care ne batem joc (de multe ori facem întiul lucru pentru solemnități și publicitate, iar cellalt în intimitate), fără să-l cunoaștem cît e de plin de interes, de culoare, de energie, — de viață în manifestațiile lui felurite. Ceî doi Moți au scris cu pricepere și cu drag despre Moții lor, — așa cum nu și-a mai amintit la noi nimeni despre ai lui, din satul, din ținutul său după ce pașii i s'au pierdut pe drumul de înstrăinare al vieții.

Ei, Moșii, și uită mai greu de cît alții ; adecă nu uită nimic. Cărturarii ce se ivesc între dînșii și trebuie să-î părăsească, rămîn totuși neconținut cu gîndul spre casă, spre văile înguste, spre munții cu suișurile grele, spre gospodăriile curate, mulțămite în sărăcia lor muncitoare. Ca și vechii Daci din aceleași cuprinsuri, cari și ei au pornit din această cetățue, au cirmuit dintr'insa popoarele supuse și s'au înmormîntat în zidurile ei, sub giulgiul cerului curat și rece. de un albastru ca al ochilor, cînd pașnici în urmărirea idealelor depărtate, cînd străbătuți de licăriri de minie, de sete de luptă, ai acelor ce trăiesc și astăzi pe acolo.

Întîmplarea a adus pe Frincu la noi, dar el nu s'a deprins nici-odată. de și a stat atîția ani aice, cu apucăturile noastre de vorbă multă și ușoară, de glumă care nu prea alege oamenii și lucrurile, de mulțămire cu plăcerea din fie-care clipă. Nici odată nu și-a putut el călca pe suflet ca să recunoască frați romîni în lighioanele pripașite care alcătuesc în mare parte națiunea politică în regatul romîn, dacă nu temeiul neamului în Romînime. Cînd vorbea de acești speculatori ai unei patrii de care-î leagă numai interesul, ochii Moșului, ochii albaștri, mărunți, scăpărau răutăcios și fața-î căpăta o înfățișare crudă. Cînd însă se convingea că înaintea lui are un om de ispravă, care crede în legea lui națională, o altă lumină-î venea în priviri, și, în graiul lui apăsat, stătea bucuros de vorbă despre ce-î stătea mai la inimă, despre idealul pentru care de două ori acei munți ai vitejieî s'au încruntat de sîngele jertfei și al răzbunării.

Nu-l știam bolnav, cînd l-am văzut acum vre-o zece zile, căutînd cu lăcomie soarele înaintea cafenelei otelului unde zăcuse de piept trei luni în capăt, după o zi de vifor ce-l prinsese nepregătit. Era aproape de nerecunoscut : figura-î era scăzută ca a unui copil, și în ochii plini odată de atîta putere se ogîndia duioșia nespusă a celor ce se sting, știind aceasta. Mi-a spus de suferințele lui, de slăbiciunea ce-l stăpînește, de apropiata lui plecare acasă. De această plecare vorbea mai bucuros ca de ori-ce. Acolo, departe, în munți, își are încă locul, pămîntul părinților și al moșilor și al strămoșilor, pămîntul neasămănat de scump prin două mii de ani de luptă și de muncă ai celor ce au vorbit tot graiul ce îngheța acum pe buzele lui. O moșioară pe care n'a vindut-o, o căsuță pe care a păstrat-o, și unde locuia fratele lui, care fusese ofițer, străbătuse țara străinilor, dar simțise și el nevoia neînduplecată de a se întoarce la acea moșioară și la căsuța aceia. Va sta acolo, dacă-î va fi să mai trăiască : cu pensia ce i se cuvine, va trăi acolo fără să-î lipsească nimic, mulțămît,

fericit... Și, ridicându-se glumeț în picioare, ducându-și mâna la pălărie : «Mai bine decît un profesor de Universitate în București...» Iar, dacă nu se va putea întrema, el a lăsat casa lui — școlii.

Și școala se va așeza acum în căsuța pe care atîta timp o încunjurase de departe cu dorul lui Moțul înstrăinat. Iar de pe băncile ei se vor ridica, în ciuda tuturor străinilor de pe lume, rînd pe rînd, an de an, tineri ca dînsul, cu sufletul curat și drept, cu inima neînduplecată, cu ochii scăpărătoři de minie în fața nedreptății sau a ușurinții, și scâldați în lacrimi de bucurie înaintea mijirii îndepărtate a idealului românesc....

N. IORGA.

SONET

E grea, e ruginită vechea spadă,
Dar, scînteind, ea a zdrobit hangerul
Ce crunt îl rădicase ienicerul;
Și-acum ne stă în față, ca dovadă.

I s'a tocit tăișul și mînerul
Ce-l încălzea în miini, în vre-o cruciadă,
Strămoșul ne'mpăcat, gonind vre-o pradă.
— Măreț a fost pe vremuri cavalerul.

Minat era de dorul de-a înfringe — ;
Azi, singur fierul plin de glori 'l plinge :
Viteazul suflet a rămas în lamă.

Cînd noaptea zăngăne, — din morți il chiamă,
Și pare, închegatul strop de sînge
De pe prăsea, — o lacrimă de mamă.

MIHAIL PALEOLOGU.

L A F Î N

Des de dimineață auzi bicele ciurdarilor trăsbind; el e cel dintîi ce se scoală 'n cucurigul cocoșilor, își ia gluga și 'n glugă mămăligă cu ceapă, și 'mpieteste biciul după gît. flueră după Burcuș și-i strigă muerii: «Haî nevestă, la amiază, în valea Albului».

În capul satului singur deschide portița gazdei și intră 'n curte, desleagă boii din grajd și-i dă pe poartă afară: «Haî cu boii haî!» În vecini se deschid rînd pe rînd porțile și es boulenii sucindu-și coarnele 'ntre stîlpii porții și pășind a lene, se miroase cu cei sosiți, unii se prind prietenii, alții se uită urît unul la altul, mugesc minioși, aruncă pămîntul cu picioarele de dinainte, scutură din cap și dacă nu se 'ncaeră, se prind ei în pădure la luptă dreaptă.

«Haî cu boii, nevestică tinerică». Bată-l pustia de bouar, în altă parte strigă de scoală ulița cu o pușcătură 'nainte; iar cînd e aproape de vr'o fată orî nevestă tinăra tace ca o nălucă s'o prindă dormind și-atunci îi strigă cît poate s'auză vecinii: «Haî cu boii dulcea neniî, că ne-apucă ameaza».

Ea sare din pat ca un cosaș și înoadă rochia cum poate; aleargă 'n grajd, desleagă boii să-i dea 'n ciurdă. Dar de geaba, ciurda-i departe și ea-i mină pe uliță alergînd cînd după unul cînd după altul cu joarda: «Heî mă, orî nu vă e de grabă, că ați mîncat». Da le-am dat niște cartofi cu făină și n'am vrut să-i scot pin' ce n'or isprăvi, zicea beata nevestică roșînd, cînd ajungea 'n dreptul vr'unui om, ca să nu creadă, că ea ar fi scăpat ciurda din cauza somnului.

Omul înțelegea orî nu vrea să 'nțeleagă, dar bouarul nu-și lăsa din dreptul lui: «Am trăsbit de mî-a sărit pleasna de la biciu și de-abia te-ai pomenit, mîncate-ar bobocii ai de gîscă de nevestică să te mînce. Ai avut noroc cu Plăvan, că te-a sculat, să-l dai în ciurdă, că altcum mîncă toată ziulica burueni în grajd».

«Taci Antoane, c'am fost în cîmp de-am adus niște rapiță», zicea copila și se 'nroșa pină 'n virful urechilor.

«Știu eî că ești harnică de ți s'a dus vestea pină 'n alte notare; harnică ca un răsboiu bun, apoi de frumoasă ești ca floarea soarelui, flori d'alea ce cresc la noi în grădină».

«Să fiu eî în vremea mea, să am ce-mî trebuie, cum e Bucuru Popii, ști ce-aș face, Ducuță?»

«Ce?»

«Iaș ara lui Badea Toader o vară de clacă, i-aș cosi toate luncile, i-aș stringe de pe cîmp, i-aș umplea curtea cu lemne, i-le-aș tăia stîngen lingă sură și după ce-aș isprăvi m'aș uita în ochii lui: Bade Toadere, dacă-i vrea Dumneata și Dumnezeu, vrea și fata și vreau și eî și mai multe n'aș zice, iar badea m'ar pricepe, mi-ar pune mîna pe umere m'ar cînsti c'un rachiu și după aia am merge să tirguim de nuntă.»

«Cum îți place să vorbești fleacuri, Antoane, mai bine vezi de ciurdă că uite să 'ntoarce!»

«Hai cu boii hai, hă-hă, hăi Ducuță, dacă veniți azi la fin în valea Albului v'ajut și eu».

«Venim tocmai acolo la lunca care o avem în vecini cu popa; a cosit'o erî și azi vrem s'o stringem».

«Să vii sănătoasă!»

«Să umblî 'n pace!»

Ducuța s'a 'ntors acasă cu jordița 'n mină și desculță; s'a șters la ochi, căci nici nu se spălase și-i venea așa de rușine de lume, de nici nu să uita-'n ochii nimenui, ci trecea cu capu 'n pămînt și grăbită.

Bucuru Popii cu trei greble și trei furci în spate se ducea la fin.

El a zărit de departe pe Ducuța, și-a ridicat pălăria de pe frunte s'o poată vedea mai bine 'n recoarea dimineții și-a mers ață la ea: Aî cam întirziat azi cu boii, vecină; așa-s fetele ăstea cînd le apucă pîrdalnica de dragoste, dă ce dă și face un lucru de-andoasele, cum zicea Susana lui Lae, că ea cînd pornise 'n vorbe cu Lae își pune șurțu 'n cap și cîrpa dinainte.... să nu te necăjești, că grăesc așa... știi... cum vine-o vorbă».

«Nu-ți iaî în nume de rău, Bucure, nu.... căci cine știe.... poate că grăești cu dreptate; de aia cînd trecuse 'ntr'o zi Vuțica Rociului pela voi pela poartă și era popa-'n porțiță, zice: «Ce mai tacî, Bucure, dar bietul pîrintele rușinat s'a uitat în toate părțile să vază dacă e cine-va pe aproape, și cînd a văzut, că nu-i nimenea a răs-puns și el în glumă: «Mulțumesc Dumnitale, babă Salumio!»

Săraca Vuțica, par'că mi-era milă de ea, dar m'am tras în curte să nu mă zărească.

Vai de mine, mă duc, c'atita avem azi de lucru».

«Să lucrî sănătos, Bucure,... și de ce-ai luat atîtea greble?...

Apoi mi-a spus badea Toader de erî seară, că veniți și d-voastră în valea Albului și am luat și pentru tine și pentru lelea Manda să nu vă osteniți, că-i departe».

«Uite grebla și furca mea, și eu nici nu le cunoșteam că-s înfierate pe coadă; bată-te crucea Bucure și tu doar' vrei să ne ajuți?»

«Dacă ajut, ajut la oamenii mei, cari or sări și ei la nevoie; eu cu tatăt'o -- Dumnezeu să-i dea tot binele -- ne-am avut ca frații și ne-om avea și de aci-nainte, căci bunu-i ăl de sus și el vede toate...»

...Ducuță-ăă, dar cum te rabdă inima să stai de povești în toiul lucrului....

«Vai, mamă»...

* * *

Badeo, de dragostea noastră,
Răsărit'au flori pe coastă,
Răsărit'au viorele
De focul inimei mele,
Răsărit'au ghiocel
Badeo, dor din ochii tăi
Dorul lor le trece-n soare
Eu îi ud cu lăcrămioare !

Doamne! ce frumos cînta; avea un grai dulce, de se legăna frun-

zișul în gura ei, iar oamenii 'și uitaū de lucru și staū s'a asculte. Nu cînta cum se cîntă, dar par'că-i plîngea inima; ochii i-se umeziaū și lacrămile-i prindeaū pleoapele.

«Doamne! departe-i; a plecat așa de repede; n'am avut vreme să-l văz; par'că l'am și uitat.

Cum s'a schimbat de cînd nu l'am văzut; ce frumos i-a crescut mustața și cît e de vorbitor și de isteț! — De l'ar aduce Domnu 'n pace!... Și iar cînta de se frămînta pădurea prin toată valea Albului, și iar plîngea, și-i trecea și iar cînta.

* * *

Minuțele-i mergeaū ca o mașină, căci vine ploaia și-i apucă finul pe jos.

Bucur își lăsă lucrul și alergă devala 'n lunca Ducuței să-i puie finul căpițe, căci în obirșia văii crește ca un bălaur un nor negru, vâpsit de negru.

Abia aū strîns două căpițe și soarele a fost acoperit de nori.

Un vînt puternic îi învăluia și le zădărnicea munca. Pădurea urla ca un blăstăm, norii se frămîntau aproape deasupra capului lor, de-i puteai ajunge cu grebla. În curînd incepu o picureală ca prin sită apoi niște stropi mari cădeau pe frunzele arborilor și sunaū ca și cînd le-ai bate c'o joardă. Ducuța lăsă furca și se prinse de Bucur.

Acesta o acoperi cu zeghea și-o ținea strîns la sin, ca pe un copil: inima-i bătea de spaimă să-i spargă pieptul.

Deodată o lumină vie le tăia vederea și imediat un tunet îngrozitor îi asurzi. Văile urlaū lung și freamătul dulce de adineaori al pădurii s'a sălbătăcit. Un miros de pucioasă se răspîndi în jurul tinerilor și un stejar mareț căzuse la pămînt cuprîns de flăcări.

Ducuța deschise ochii și-i ținu țintă într'ai lui Bucur:

«Unde a trăsniț?»

GEORGE STOICA.

ALINARE

Ah, mult e greu să mergi cîntînd
Pe-a vieței dureroasă cale,
Cînd vezi în jurul tău plîngînd
Și-ți plînge inima de jale!

Sunt mindre verzile cîmpii
Și e frumoasă primăvara,
Dar sunt atîți sârmani copii
Cu fețe galbene ca ceara...

Și sunt atîția ochi ce plîng
Cînd florile zimbesc la soare,
Și-atitea inime se frîng
Sub auriea lui splendoare,

C'adese ori te-aud plîngînd
Sârmană inimă duioasă,
Cînd eți spre zări mă duc cîntînd
Pe calea mea anevoioasă...

Dar plînsul tău nu vreaū să-l știū:
E atît senin în depărtare!
Și 'n traiul pururea pustiū
Mi-e cîntecul o alinare...

ANA MANU.

DĂRI DE SEAMĂ

D. BOLINTINEANU. *Manoil* (roman), pp. 199. 16°, București, 1903. Biblioteca pentru toți.

Incepem să ne desgropăm vechii scriitori din colbul unui trecut care, deși destul de apropiat în timp, prin evoluția culturală ce-am făcut de-atunci încoace ni se pare foarte depărtat. După biblioteca «Minervei», care ne-a dat pe Bălcescu, pe Filimon, pe Alexandri, editorii «Bibliotecei pentru toți» au scos la iveală uitatul roman *Manoil* al poetului celui mai popular odinioară și celui mai neluat în seamă astăzi. De vr'o patruzeci și mai bine de ani, de când a fost editat pentru întâia oară în «România literară» a lui Alexandri (la 1855) și mai pe urmă într'un volum foarte rar acum, el n'a mai fost publicat și poate nici citit de nimeni, cu toate că romanele literaturii noastre se pot număra pe degete, de multe ce's. Soartea asta n'ar fi meritat'o «Manoil» nici dac'ar fi avut mai multe scăderi estetice decît le are; dar în viața noastră literară ne-am obicinuit de mult cu ingratitudea, care nici pe alte terene ale vieții publice nu-i atît de streină de noi — pe cît am dori-o.

În forma astăzi cu totul demodată a scrisorilor, romanul ne povestește viața sbuciumată a unui tînăr poet — *Manoil* — care trece prin o serie întregă de adînci desiluzii și de prăbușiri morale, pînă ce la urma urmelor se dovedește un bărbat căzut numai în aparență și capabil să se smulgă din traiu-i păcătos, îndată-ce *Zoe*, destinată lui mireasă, îi arată că există și pentru el *iubire* pe pămînt.

Cunoștința eroului o facem la țară, pe moșia boerului *Colescu*, unde visătorul poet admiră «farmecul naturei», care «ne îndumnezește și ne invită la amor». El se găsește în lumea aleasă, în societatea mai multor frumoase femei, cari prin strălucirea lor și prin bunătatea lor de suflet îl mai abat de la grija «viitorului care-l înspăimîntă». De unde această teamă de viitor? *Manoil* e poet, dar e sărac și — iubește o fată de boer, pe *Marioara*. Îl iubește și ea? În curînd se convinge că nu, că e o cochetă, care iubește pe altul în acelaș timp. Sufletul lui *Manoil* e sfărîmat; poetul se simte omul cel mai nefericit din lume. Dar un înger mintuitor i-se ivește: *Smărăndița*, soția boerului *Colescu*, îi vorbește de nepoata ei, de *Zoe*, care-l iubește, și care-i «o fecioară de ale lui *Rafael*... la cin-spre-zece ani!» exclamă poetul. *Smărăndița* logodește pe tineri și *Manoil* pleacă în străinătate, la studii. Acolo se dă stricăciunii, cheltuește peste puterile lui, devine un *Don-Juan* desfrînat, care se ține numai de orgii.

El crede că «trebuie a ucide timpul, ca să nu ne ucidă el pe noi» și jură că «voluptatea e principiul tuturor faptelor noastre». Peste doi ani, corupt pînă 'n oase, se întoarce în țară. *Smărăndița* a murit. *Zoe* îl iu-

bește, dar el se simte nedemn de ea, o și dovedește asta și fuge la București. Aici își urmează traiul de mai 'nainte și se dă la jocul de cărți. Intr'o noapte de orgii, se întilnește cu Marioara, ajunsă femeie ușoară, se poartă de dragul ei ca un desperat, pierzînd în cărți totul, pînă și -- pe Zoe, la care un general rus îi cere să renunțe.

Pe de-asupra, Marioara îl mai acuză a doua zi și de asasinarea unui colonel, ucis de ea. În clipele astea supreme, Zoe — de a cărei credință se îndoiește — apare și-l mîntue. *Prin iubire*, Manoil se smulge din viața lui desfrînată și ei devin fericiți. Iată și morala romanului pe care o citim la sfîrșit: «aî zice că [Manoil] este o fată de cincisprezece ani; atît inima lui s'a curățit, s'a nobilat, lingă femeia sa! *Atît este de adevărat că o femeie face dintr'un om un demon saî un înger, orî-ce veî voi.*»

Aceasta-î teza lui Bolintineanu în «Manoil»; de dragul ei, cele mai cutezate erori psihologice, cari nu numai bîjbăe în roman, dar constituie chiar temelia lui, i se par îngăduite. Manoil, Zoe, Marioara, Smărăndița sunt figuri plăsmuite de autor în ciuda realității. Sunt tipuri simple, reprezentînd binele saî răul, frumosul saî uritul, după nevoile tezei; nici o urmă de caractere adevărat omenești. Sub acest raport, romanul este cu desăvîrșire slab.

Dar nu aici trebuie căutată valoarea lui. Nu criteriî estetice aî să fie aplicate acestei — ca și celor l'alte — opere ale lui Bolintineanu. Valoarea romanului, nulă (dacă vreți) pentru estetik, este destul de mare pentru istoricul literar și. pînă la un punct, chiar pentru istoricul cultural.

Manoil are caracterele unui roman de moravuri; el zugrăvește în culori expresive traiul ușor al acelei părți de lume boerești, care se îmbrățișa cu stăpînitorii muscali la masa de cărți și la orgii și ale cărei tradiții le vedem păstrate de unii contemporani aî noștri în plăcerile — tot cu muscalul—ale traiului ușor de la șosea... Tot epoca de atunci o caracterizează Bolintineanu prin accentele naționale din partea întîia a romanului, lăsînd să întrezărim și colțul luminos al vieții romînești de pe la 1850. Conversația asupra literaturii romine (p. 87 urm.) cuprinde observații prețioase și mult duh. Amintesc, de-o pildă, vorba unui personaj al romanului, Cucoana S., că poezia Ardealului «o stringe de gît», de cite ori aude pomenindu-se de ea, precum și protestările calde ale eroului Manoil.

Interesant este romanul și pentru biograf, care găsește unele înrudiri caracteristice între Manoil și Bolintineanu. În sfîrșit ne surprinde plăcut și tendința morală, deși prea pronunțată, căci ea ne lămurește sentimentele curate și înalte din cari s'a alcătuit această operă.

ION SCURTU.

DIN ALE NEAMULUI NOSTRU

SATE, TÎRGURI, BISERICI, RUINE ȘI AMINTIRI

(urmare)

Răzășii au perit rare ori printr'unul dintre dinșii, ridicat la o cinste mai mare și căpătînd odată cu dînsa ghiarele pentru a trage la el întreaga moștenire, tot vechiul pămînt al strămoșului. În vremile vechi, pe pămîntul lor îmbucățit, rău apărat de oameni cari n'aveau altă putere decît dreptatea lor, mărturia lor adevărată și jurămîntul pentru a o întări, un străin, un venetic, un favorit domnesc și-a făcut loc între dinșii prin călcarea dreptului, a rămas și s'a întins prin alte călcări ale dreptului. Pe urmă, cumpărătura ușoară în momente grele ale săracului a adus slăbirea și la urmă totala îndepărtare a răzășului.

În locul despre care vorbesc — pe atunci nu era încă satul — o întinsă bucată de pămînt a intrat în stăpînirea unei familii de boierinași. Nu știu cine a fost tatăl, poate bunicul, care a sădit livada pe șesul de supt dealuri și a împrejmuț-o cu gard de nuiele, din acele pe care le fac și țărani în jurul căsuțelor lor: în cîteva zecimi de ani s'a înălțat din solul gras prin putregaiul de buruiene, așternut an de an, topit în ploile toamnei și în zăpezile statornice ale iernelor grele, o adevărată pădure de pomi roditori: suptirateci cireși și vișini cu coaja netedă, mirositoare, pruni, *perji* — cum se zice pe acolo, aspri la scoartă, prin care țîșnește cleiul dulce pe care copiii și-l întind prin dinți, meri rotunziți, peri cu frunzele lucioase, strălucitoare, persici catifelati, și, ici și colo, domnind peste arborii mai slabi, vînjoșii nuci cu crengile rășchirate departe, plini de umbră, de ciripiri, de miros puternic, amar, în adîncimile lor întunecate. Pe cînd jos, în pajiștea ce nu știa nici-odată de coase, supt nălbile nalte, cu floarea roșie, groasă în frunze, toate buruienile pe care firea le-a mărgenit în aceste hotare ale Moldovei de sus, ale Bucovinei și Ținutului ardelean al Bistriței adormiau în zuzătul albinelor de aur.

Va fi fost poate în alte timpuri și grădina de flori pe care obiceiul o cere în fața casei, în orașe ca și la sate, unde e o gospodină cu timp la îndămină. Eu n'am mai găsit-o însă; poate fiind că lipsea atuncea gospodina. Înaintea sălașului boieresc de origină nouă era numai o curte întinsă, cu pămîntul stirpit de umblete.

Casa însăși n'avuse, de sigur, architect, — o inovație cu totul recentă. Era o casă țerănească mai mare, făcută cum se fac și casele țeranilor. Între sătenii noștri cari nu sînt cumva țigani, nu se prea află meșteri, decît rotarul poate. Dar e unul saū altul dintre locuitori care se pricepe și la un meșteșug, de și pentru dînsul meșteșugul adevărat și cinstit e unul singur: lucrul holdelor (precum, în alte părți, păstoria). Așa sînt și unii cari «se pricep» la ziditul caselor. Cele obișnuite se fac din pari pregătiți numai din bardă, înfipti mai mult saū mai puțin adînc în pămînt. Alți pari fac legătura; de scînduri nu e vorba, și prin părțile acestea de șes, cu toate

că se mai află pădurea, nu lucrează «fierăsa», ci lemnul de prisos cade pe pământ și se pierde în el, dacă nu-l culege adunătorul de găteje. În cadrul lemnului se împleticește pe urmă, ca în garduri, nuiaua, și peste nuia se aruncă lutul, ce se netezește pe urmă, fără a fi în adevăr neted vre-o dată. Peste rezultatul acestei munci patriarhale de clădire, se întinde varul, care va fi înnoit, în casele bine ținute — adică mai în toate — la fie-care sărbători, când se face marea primineală în viața țaranului. Fereștile se cumpără gata făcute din tîrg, pe cînd ușa și-o face și gospodarul, cu saū fără clanță, în cele mai multe casuri fără încuietoare : un băț răzimat pe ușa arată că nu e nimeni acasă. Ca împărțire, o șăliță goală desparte două odăi și prispa dată cu lut, o margine eșită în afară, ce încunjură casa ; bancă pentru stat la sfaturi, pat în noptile calde de vară. Temeiul acoperemîntului e alcătuit din cîte-va prăjini ce se întilnesc în vîrfuri și între care se așază mănunchele de rogoz din baltă, ierburi uscate, ba une ori se aruncă și pămînt, din care răsar, prin semințe duse de vînt, rustice grădini aeriene, care nu se pot asemăna cu ale Semiramidei. Cocostîrcul își poate face cuibul, de și prezența lui e rară, și găinile casei se urcă bucuroase să scurme în această țărna de sus, mai puțin cercetată decît cealaltă.

Asemenea case se chiamă a fi din vălătuci : casa boierească primise poate și ceva cărămidă — dar cărămidă prin partea locului nu se face, de și ar fi așa de lesne —, și de sigur că ea avea altă temelie decît a parilor. Și aici era prispa, dar și un cerdac în față : un cerdac de lemn, către strălucirea căruia te urcai pe trepte, înaintea cărora se opriau trăsurile de vizită ale Duminecilor și sărbătorilor și trăsura saū căruța casei. Fereștile erau tot mici, mărunte — mănunte, se mai zice—, dar, în dosul lor stînd bani strînși, și sinete, și condici, și lucruri unice în sat, ele aveau grații, precum în latul ușei puternice se repezia noaptea un drug de fier care să-i sprijine împotrivirea. Coperemîntul era tot țuguat, cu streșini pleoștite și, în vîrf, cele două bolduri ale bagegelor, la un capăt și la altul, dar în locul rogozului, buruienilor moarte și buruienilor vii, se întinde în pături de solzi înnegriți șindrila veche, care pare că odinioară chema focul scinteielor răslețe, focul cerului saū al făcătorilor de rele, pentru ca orașele să se prefacă din vreme în vreme, precum se prefăceau, prin minile tot-de-a-una prinse ale morții, locuitorii lor.

Nu lipsia șălița, șălița dată adesea ori cu lut, chiar acolo unde sînt scînduri prin odăi (pentru șălițe și prispe se face la sfîrșitul posturilor lutul frămîntat cu balegă, și femeii cu coșuri adună pe întrecutele acest prețios ingredient, pe urma carelor ce trec). În fund era cămara, în care se păstra mai tot ce tîrgovețul cumpără la băcănii : provizii pentru luni de zile, păstrate în umbra răcoroasă, parfumată de mirosul de floare al fructelor așezate pe rafturi. La stînga, odaia de primire, odaie mare cu două ferești în doi pereți de către livadă. Paturi mari, amintind vechile divane, paturi de scînduri, fără săpături pretențioase de jidănie vieneză ;

saltele și cultuce, perinuțe acoperite cu cit. În vremile vechi, patul era temeiul casei, la noi ca și în tot Răsăritul turco-grecesc : patul care era și fotoliu, scaun, «dormeusă», masă pentru jocul de cărți, pentru jocul de șah. Nică aici, după atâtea prefaceri, celelalte mobile nu se impuneau amintirii : masă largă, mare, pentru multe feluri și pentru mulți oaspeți, așteptați cu drag în această îmbielșugare singuratecă, scaune, oare-care, o oglindă ; o bibliotecă, vă rog ; ale cărei rost se va desluși ; dar nu tablouri. Din odaia de primire, o cămăruță pentru socoteli, cu o singură ferestuică dînd asupra grădinii. Aici, un biurou vechiu și dulapul pentru hîrtii, precum și pentru medicamentele trebuitoare satului. În dreapta, două odăi în șir, mici, cu fereștile spre curte : odăi de dormit pentru copiii de odinioară, ca o spuză. În ele, nimic deosebit. Bucătăriile, odăile slugilor, rîndașilor, vizitiilor, grajdurile de-o parte : oamenii inferiori și dobitoacele împreună ; pe cînd omul de cinste — ce zic omul ? oameni sînt țărani ; «a venit un om», «omul de la cămară», ș. a. ; pe cînd boierul e boier, nu «om» — stăi singur de-o parte, cuceritor, cîrmuitor și exploatator.

Aceasta era casa : să facem cunoștință — voiă zice și eă, ca vechii romancierii de o complicație naivă în expunerile lor — cu cine locuia supt coperemintul țuguiat, pe care se întindeau șindrițele înnegrite, ca solzii.

(Va urma).

N. IORGA.

TRADUCERİ

Se citește multă literatură străină la noi, dar fără alegere și într'o singură limbă, cea franceză. Se 'ntîmplă că această literatură franceză, cu toate însușirile ei incontestabile de ușurință și armonie în formă, e și a fost tot-deauna artificială. Se mai întîmplă că literatura franceză cea mai nouă nu reprezintă una din epocile cele mai fericite din desvoltarea literaturii poporului francez : talentele mari lipsesc și drumuri netede nu vede nimeni.

În sfîrșit, literatura franceză nu pote exercita influența de care avem mai multă nevoie, pentru a ne forma ca popor adevărat civilizată : influența educativă, morală, — într'alt senz decît morala convențională.

Dac'am citit multă literatură franceză în franțuzește, n'am făcut și traduceri bune și îmbielșugate nici din franțuzește. fiind-că ne îndreptam direct la originale. Departe în trecut, bătrînul Eliade începuse, cu cîtă știință și pricepere avea, întîia serie rațională de traduceri. Înriurirea lor a fost fără îndoială puternică în mișcarea poetică, originală ce a venit pe urmă. Apoi traducerile s'aă oprit aproape cu totul. Numai după multă trecere de timp, cînd, cu înalte și serioase scopuri culturale, s'a alcătuit «Junimea» din Iași, din oameni într'adevăr luminați, s'aă pornit traducerile din literatura germană, cele mai puține bune, celelalte avînd măcar meritul de a fi revelat o puternică literatură unei colonii culturale franceze. Apoi și acest curent s'a stins.

Acum în urmă, d. Coșbuc a cîștigat dreptul la recunoștința neamului nostru prin traducerile sale, mai ales prin acele din clasici, pe cari n'am fost în stare să le înțelegem și să le prețuim îndeajuns. D. Vlahuță a

tradus frumos mai multe din poeziile Adei Negri, care n'are însă în Italia faima pe care am fi dispuși să i-o atribuim, judecînd după caracterul armonios al traducerilor pomenite.

Dintre poeziile cei mai tineri, Murnu a reprodus bine pe Homer, iar aici în «Sămănătorul» și aiurea Iosif a dovedit și prin traduceri din limba germană elasticitatea cuprinzătoare a versului său.

Totuși pe această cale care trebuie străbătută până la capăt pentru ca noua noastră cultură să se formeze pe o înțelegere largă a tuturor marilor culturi ale omenirii, trebuie să cheltuim încă multe silințe.

E întreaga literatură engleză, adîncă, bogată și sinceră, din care putem zice că nu știm încă nimic, deși nici una nu e în stare să formeze spiritul mai mult decît dînsa.

Cu traducerile din limba germană abia s'a început. Că există o literatură italiană de o putere de viață neobicinuită, că în Spania se poate găsi și altceva, în ordinea culturai, decît diplome ieftene pentru ambiții mari și latinism de paradă, că în Nordul danez, suedez, norvegian—chiar în afară de Ibsen și Strindberg—e o viață originală a spiritului, — ce știm noi din toate acestea?

Din literaturile slave, cea polonă, ridicată la o atît de mare înălțime prin puternicul talent al lui Sinkiewicz, iar cea rusească, ce se desfășoară mai ales prin activitatea unui șir de romancieri de întiul rînd,—cunoaștem doar ce s'a tradus la Paris de librării speculanți, cari au în serviciul lor femeii sărace și studenți fără mijloace.

Traducerile, cu mult superioare și neasemănat mai bogate pe care le au Germanii, rămîn străine la noi, cari sîntem cu atît mai străini (aici fără vina noastră) de original.

În privința literaturilor mai mărunte, ignorarea poate găsi mai lesne o îndreptățire.

«Sămănătorul», și în faza de astăzi ca și în cele ce a străbătut pînă acum, nu servește nici o patimă pentru faima ușoară, nici o josnică dorință de cîștig, ci vine, ca o încercare din inimă curată, să lucreze întru îndeplinirea unei datorii de care pot fugi numai aceia dintre scriitori și oameni de carte cari n'au o idee clară despre rostul lucrurilor. El vrea să ajute la întemeierea unei conștiinți naționale întinse, unei culturi adînci și sănătoase.

Celor ce lucrează aici, li s'a părut că talmăcirea graiului străin, cînd cuprinde, frumos, un adevăr și lucrează spre bine, nu e fără folos.

De aceia se întemeiază aici o rubrică de traduceri. Cine va putea în versuri, va face în versuri și va iscăli; cine nu, va tilcui în proză, și nu-și va aminti numele pentru o osteneală plăcută, în care originalitatea n'are unde să se manifeste.

* * *

CĂRȚI ȘI REVISTE

Alex. Lăpădatu, Documentele istorice din Archivele Brașovului (Răspuns la o critică a D-lui Ionescu-Gion), București 1903. 32 pp. 8°.

Lucașărul, revistă literară a studenților romîni din Budapesta. a. II, No. 10 — 11.

Convorbiri literare, No. 5, anul 37. (1903). Director I. Bogdan.